

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΡΙΕ ΥΠΟΥΡΓΕ !

Μουσική Παιδεία και Πολιτική Παιδείας

Επετειακή τείνει να γίνει κύριε Υπουργέ η δημόσια αναφορά μου σε θέματα μουσικής παιδείας. Κι αυτό προσδιορίζεται από δύο συνιστώσες: α) τις υπερτετραετείς εμφατικές δηλώσεις της κυβέρνησης για «προτεραιότητα στην παιδεία και τον πολιτισμό» β) την απόκλιση μεταξύ δηλώσεων και πράξεων.

Δει δη χρημάτων, ω άνδρες πολιτικοί...

Πέρσι, τέτοια εποχή, ο πρωθυπουργός ζήτησε πρόωρες εκλογές για να στηριχθούν οι *εθνικές υποθέσεις*: «προϋπολογισμός κοινωνικής αλληλεγγύης, απελευθέρωση των δυνατοτήτων της παιδείας, διαφάνεια στο δημόσιο βίο, περαιτέρω ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας και αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης, εθνική ομοψυχία». Σεις, αναλαμβάνοντας μετά τις εκλογές την ευθύνη του ΥΠΕΠΘ και υπερασπιζόμενος την κυβερνητική επιλογή της συνεχούς μείωσης των δαπανών για την παιδεία ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, δηλώσατε στη Βουλή ότι «η χρηματοδότηση για την παιδεία κρίνεται σε απόλυτα νούμερα». Έχουμε λοιπόν και λέμε: Η παιδεία ως «εθνική υπόθεση προτεραιότητας» κυριαρχεί στα πρωθυπουργικά χείλη, ήδη από την προεκλογική περίοδο του 2004. Οι περσινές εκλογές εξαγγέλθηκαν στις 16 Αυγούστου και έγιναν στις 16 Σεπτεμβρίου. Η νέα βουλή στις 30 Σεπτεμβρίου ανέδειξε κυβέρνηση η οποία κατέθεσε στη Βουλή νέο εκλογικό νόμο στις 10 Δεκεμβρίου. Τι μήνυμα παίρνει ο πολίτης; Πότε υλοποιείται από την κυβέρνηση η **«πρώτη προτεραιότητα»**; Στην περίπτωση της χρηματοδότησης της παιδείας ή στην περίπτωση προμολόγησης του πρώτου κόμματος με επιπλέον βουλευτικές έδρες; Ή μήπως ο εκλογικός νόμος απέκτησε χαρακτήρα **εθνικής υπόθεσης**, υπέρτερης της παιδείας; Αλλά ακόμα κι αν ως έθνος αυτοχειριακά επιλέγουμε να μην επενδύουμε με αυξητικούς ρυθμούς τον παραγόμενο πλούτο στην παιδεία, πόση επιπλέον αντίφαση με τα κυβερνητικά υπεσχημένα διαχέει το πρόγραμμα με τον βαρύ τίτλο «Η μεγάλη στιγμή για την παιδεία» που σχεδιάζει μια Τράπεζα και υλοποιεί από κοινού με το ΥΠΕΠΘ; Ποιο μήνυμα περνάτε κύριε υπουργέ όταν χρηματικά επιβραβεύετε τη σχολική αριστεία μέσω χρηματοπιστωτικών οργανισμών που η κυβέρνηση αναλαμβάνει με νόμους και υπουργικές αποφάσεις να «συνετίσει», προστατεύοντας τον πολίτη από σειρά καταχρηστικών όρων που έχουν επιβάλει; Κι αν η στιγμή κατά την οποία ένας ιδιωτικός φορέας κινητροδοτεί την αριστεία είναι πολύ μεγάλη και παραδειγματική, γιατί η κυβέρνηση δεν διδάσκεται κάτι από το παράδειγμα αυτό; Τραγική ειρωνεία πάντως, το ότι κατά την τελετή βράβευσης, οι αξίες της παιδείας εκφράστηκαν ορθότερα από τον διευθύνοντα σύμβουλο της Τράπεζας, παρά από σας, τον αρμόδιο υπουργό.

Τον Ιανουάριο 2008 αναφερόμενος στην συμφωνία του ΥΠΟΟ με τη Microsoft είπατε ότι αναμένετε προσφορές από εταιρίες που παράγουν εκπαιδευτικά προϊόντα πληροφορικής, προκειμένου να επιλέξετε τη συμφέρουσα για το ελληνικό δημόσιο. Το ίδιο ειπώθηκε και στη Βουλή από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

Συνάγεται λοιπόν από αυτές τις τοποθετήσεις ότι το δημόσιο έχοντας κλείσει συμφωνία με τη Microsoft, έκρινε ήδη τα προϊόντα της αρκούντως κατάλληλα ή καταλληλότερα από άλλα, στη συνέχεια δε, κάλεσε και άλλες εταιρίες (με τις οποίες έκρινε ότι δεν χρειάζεται να συνάψει συμφωνία-πλαίσιο) να υποβάλουν προσφορές. Βλέπετε εσείς καμιά αντίφαση; Το πρώτο ενδιαφέρον στοιχείο σ' αυτή την υπόθεση είναι ότι το ΥΠΕΠΘ στο οποίο σε μεγάλο βαθμό αφορά η συμφωνία, δεν την υπογράφει. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι η Βουλή καλείται να κυρώσει μια συμφωνία άγνωστη ως προς την ολότητά της, που περιγράφεται ως «μη δεσμευτική, μη αποκλειστική για το δημόσιο». Τρίτο στοιχείο αποτελεί η διαμόρφωση σχέσης αλληλεξάρτησης μεταξύ ΥΠΕΠΘ και του Κέντρου Καινοτομίας της Microsoft Hellas, καθώς μέσα από τις πρώτες του δράσεις διαπιστώνεται μια [ενιαία φωνή](#) στην παιδεία. Το πρόβλημα είναι ότι στη φωνή αυτή η κυβέρνηση φαίνεται να ακολουθεί τους επιχειρηματίες. Τέταρτο στοιχείο είναι το γεγονός ότι το ΥΠΕΠΘ ισχυρίζεται ότι μέσω της συμφωνίας προωθεί την επιχειρηματικότητα, την ανταγωνιστικότητα, τον Έλληνα πολίτη της Ευρώπης, μέσω μιας εταιρίας βάσης που επανειλημμένα καταδικάστηκε από τα ευρωπαϊκά δικαστήρια για άσκηση μονοπωλιακών τακτικών, κι όλα αυτά από την κυβέρνηση που καταγγέλλει την εμμονή των Ελλήνων «στο μονοπωλιακό χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Το ότι το ΥΠΟΟ βρήκε τα χρήματα (άγνωστο πόσα) για την εκπλήρωση της συμφωνίας αυτής, δεν αποτελεί μια ακόμα απόδειξη του τι σημαίνει «**προτεραιότητα**» στην κυβερνητική δράση; Η σύγκριση με το πώς βρίσκει τους απαιτούμενους πόρους για τη μουσική παιδεία είναι αναπόφευκτη, καθώς κατά την κυβέρνηση η «**καινοτομία**» οδηγεί και στη σύνδεση της παιδείας με τον πολιτισμό. Μόνο που η «καινοτομία» κ. υπουργέ είναι όρος της επιχειρηματικότητας και όχι της παιδείας. Και αν η κυβέρνηση δαπανούσε εξ ίσου ενέργεια και πόρους για την δεύτερη όπως για την πρώτη, δεν θα υπήρχε θέμα συζήτησης. Η κατάχρηση του όρου «καινοτομία» στην πολιτική της παιδείας μάλλον έρχεται να καλύψει και το κενό που αφήνει η στασιμότητα στην αντιμετώπιση της ουσίας της. Ως προς την καινοτομία άλλωστε, [έγκαιρα](#) προτρέπεται η εκπαιδευτική κοινότητα από το ΥΠΕΠΘ να δράσει. Ως προς την παιδεία, το νόημα της οποίας έχει ταυτιστεί στο ιστορικό μας παρελθόν με τις μούσες, τι προβλέπεται;

Βασικά επιχειρήματα της κυβέρνησης για τον πρόσφατο νόμο ελέγχου μισθών και επιδομάτων των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ υπήρξαν οι υψηλότερες αμοιβές τους και οι ελλειμματικοί ισολογισμοί τους. Πέρα από το ότι δεν εξηγήθηκε πειστικά γιατί δεν εξισώνονται οι μισθοί προς τα πάνω και όχι προς τα κάτω, (ποτέ δεν φτάνουν τα χρήματα σ' αυτό τον τόπο για μισθούς; οι «μαύρες τρύπες» στους προϋπολογισμούς θεωρούνται φυσικά φαινόμενα; ουδέποτε ελέγχεται υπουργός οικονομικών όταν οι προϋπολογισμοί αποτυγχάνουν ως προς τα έσοδα;) δεν εξηγήθηκε ούτε πώς βρέθηκαν στις θέσεις τους οι διοικητές των οργανισμών, ούτε γιατί μόλις σήμερα ανακαλύφθηκε ότι ΟΣΕ, ΗΣΑΠ κλπ είναι ελλειμματικοί. Επεκτείνοντας αυτή τη νοοτροπία στο ΥΠΕΠΘ κ. υπουργέ, είναι πιθανό, αύριο να κριθούν τα Μουσικά Σχολεία (που έχουν ιδιαίτερα αυξημένες δαπάνες) ως μη ανταποδοτικά προς τον Έλληνα φορολογούμενο. Σ' αυτό το υποθετικό -αλλά δυνατό για την πολιτική σας- σενάριο, ποιος θα ευθύνεται;

Θα συμφωνήσω μαζί σας κ. υπουργέ ότι για την ποιότητα της παιδείας δεν έχει σημασία μόνο πόσα δίνεις, αλλά και πώς τα αξιοποιείς. Εδώ όμως δεν πρόκειται περί αυτού, μάλιστα η νοοτροπία προώθησης μιας ιδιωτικής πρακτικής -πανάκειας- έναντι των προβλημάτων του δημοσίου φαίνεται και μέσω άλλων κυβερνητικών επιλογών που δεν σχετίζονται με πόρους. Μέσα σ' αυτό το κλίμα, η μουσική ως αντικείμενο παιδείας βρίσκεται στην κορυφή των πολιτικών αντιφάσεων. Παλινδρομεί μεταξύ της ηχηρής «προτεραιότητας» και της σιωπηρά εκφρασμένης αντίληψης «για πολυτέλειες είμαστε τώρα;». Αυτή η αντιφατική άποψη που επικρατεί σε μεγάλο μέρος της κοινωνίας, διαφαίνεται και μέσα από την ατυχή σας έκφραση: «ο απόλυτος στόχος της εκπαίδευσης είναι η παιδεία». Επίσης, στην ίδια ομιλία σας στη Βουλή (Δεκ 2007) λέτε ότι η σύνδεση παιδείας και πολιτισμού αποτελεί έναν από τους πέντε πυλώνες της στρατηγικής σας στο ΥπΕΠΘ. Αυτή η δήλωση σημαίνει ότι έως τότε κάτι τέτοιο γινόταν από λίγο έως καθόλου. Επιπλέον, αντιφάσκει και με τον κατακερματισμό της μουσικής παιδείας μεταξύ ΥπΠΟ και ΥπΕΠΘ ένα ζήτημα, το οποίο μόνο προβλήματα δημιουργεί. Τελικά, γρήγορα εντοπίζει κάποιος τη μουσική (ως) παιδεία να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους τομείς της κυβερνητικής δράσης. Προς ποια κατεύθυνση όμως;

Μουσική και πολιτική

Ενώ το ΥπΕΠΘ δια του υφυπουργού του έμμεσα δηλώνει τον προηγούμενο μήνα στη Βουλή ότι έχει πλήρη συνείδηση του ασύμβατου δυϊσμού που υφίσταται στις μουσικές σπουδές (ΥπΠΟ και ΥπΕΠΘ), επιμένει να αδρανή ως προς μια προοπτική ομογενοποίησης των δύο χώρων που παράγουν δασκάλους-μουσικούς. Το πρόβλημα του συγκρουσιακού κλίματος για τα εργασιακά δικαιώματα δεν δείχνει να προβληματίζει την κυβέρνηση, παρόλο που αυτό εξουθενώνει και κάποιες φορές ταπεινώνει τις ανθρώπινες υποστάσεις που καλούνται να διδάξουν στις δύο πρώτες βαθμίδες της παιδείας, παρόλο που προσθέτει άλλη μια τροχοπέδη στη λειτουργία των σχολείων, παρόλο που αποπροσανατολίζει γονείς και μαθητές. Ο «πολιτισμός» και οι «καλές τέχνες» είναι και για τους πολιτικούς οι έννοιες, που με την χρονικά στατική και την επαγγελματική τους διάσταση εξευγενίζουν και ανυψώνουν το πνευματικό επίπεδο όσων τις παρακολουθούν. Περιττή είναι η υπενθύμιση της πρόσφατης κρίσης στο χώρο του ΥπΠΟ. Η προηγούμενη, κυριαρχούσα άποψη μαζί με τις ιστορικές αρμοδιότητες του ΥπΠΟ στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προώθηση του πολιτιστικού προϊόντος, αρκούν για να διαμορφώνουν μια επιφυλακτική στάση στο κατά πόσο το ΥπΠΟ θέλει να εποπτεύει τη μουσική παιδεία των Ωδείων, δηλαδή στο κατά πόσο η κυβέρνηση ενδιαφέρεται όντως για τη μουσική παιδεία. Το θέμα σηκώνει πολλή συζήτηση, ωστόσο, αποτελέσματα έχουν φανεί. Μετά την επιτυχή διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων ο πολιτισμός ως κυβερνητική δράση δεν είχε την απαιτούμενη συνέχεια. Εκεί τερματίστηκε το αποτέλεσμα της συμβολικής ανάληψης του ΥπΠΟ από τον πρωθυπουργό το 2004. Πρέπει να προβληματίσει το γεγονός ότι η αποκλειστική καταχώρηση της μουσικής πράξης στην *καλλιτεχνία*, στερεί σε σημαντικό βαθμό από την παιδεία τις προοπτικές των δασκάλων που θα την στελεχώσουν.

Νομοσχέδια που να αφορούν σε βάθος τη μουσική παιδεία δεν υπήρξαν από το 2004. Οι όποιες παρεμβάσεις ήταν ευκαιριακές, αφορούσαν εργασιακά θέματα με τη στενή έννοια και έρχονταν στα θερινά τμήματα της Βουλής (2006, 2008) πακεταρισμένα μέσα σε ρυθμίσεις για τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ ή σε νομοσχέδια-σκούπα για τα εργασιακά. Καμιά συζήτηση για τη μουσική παιδεία των Ωδείων μετά τη συνθήκη της Μπολόνια, καμιά συνέχεια στην προοπτική των «συναρμόδιων υπουργείων ΥΠΕΠΘ - ΥΠΠΟ» που εμφανίστηκε στην προχειρότητα της σχεδίασης και στο προεκλογικό πυροτέχνημα (όπως αποδείχθηκε) της «[Ακαδημίας Τεχνών](#)».

Η διακριτική μεταχείριση των μουσικών συνεχίζεται στο ΥΠΕΠΘ και σε άλλα επίπεδα, φανερόντας ότι οι κυβερνήσεις ακόμα κι όταν δεν θέλουν ή/και δεν μπορούν, δεν σταματούν τις αντιφάσεις μεταξύ λόγων και έργων. Οι μουσικοί σταθερά και επί χρόνια εξαιρούνται των διαγωνισμών του ΑΣΕΠ, οι εγκύκλιοι προσλήψεων πρωτοβάθμιας-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συχνά διαφοροποιούνται μόνον ως προς τους μουσικούς.

Τα Μουσικά Σχολεία, ενώ αντιμετωπίζονται ως «ειδικά σχολεία», είναι επί της ουσίας ακέφαλα, καθώς την έλλειψη σχετικής διεύθυνσης στο ΥΠΕΠΘ υποκαθιστούν: α) η Καλλιτεχνική Επιτροπή, της οποίας οι ουσιαστικές αρμοδιότητες μεταβάλλονται ανάλογα με τις υπουργικές διαθέσεις και β) οι κατά τόπους διευθύνσεις και οι διευθυντές σχολικών μονάδων. Ιδιαίτερα για το τελευταίο, πρέπει να τονίσουμε ότι στη διαδικασία πρόσληψης ωρομίσθιων και αναπληρωτών για τα Μ.Σ., η αποφασιστική παρέμβαση ανθρώπων που δεν κατανοούν τις ανάγκες της μουσικής παιδείας και δρουν με γραφειοκρατικά ή άλλα κριτήρια, χειροτερεύει μια κατάσταση που μπορεί ήδη να είναι κακή από πριν: από τη στιγμή της δήλωσης των λειτουργικών κενών και την αξιοποίηση του κτιριακού, που γίνονται με παρόμοια κριτήρια. Αυτό με τη σειρά του φανερώνει τη χαλαρή διάθεση με την οποία η πολιτεία αντιμετωπίζει τα θεσμικά κενά των Μ.Σ., άρα, πώς τελικά εννοεί τη μουσική στην παιδεία και τι σημαίνει στην πράξη η *σύνδεση παιδείας και πολιτισμού*. Η μη κάλυψη των οργανικών κενών δημιουργεί *ανάγκες* πρόσληψης ωρομισθίων ή αναπληρωτών που διευθετούνται μέσα σε ασαφές και διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Εκεί, εξαντλείται η τυπολατρία και η αποθέωση των αντικειμενικών κριτηρίων αξιολόγησης των προς πρόσληψη μουσικών, όλα αυτά σε πλήρη αντίφαση με την κατάταξη της μουσικής στις καλές τέχνες και τη στιγμή που απουσιάζει κάθε αξιολόγηση μετά την πρόσληψη. Εκεί, φαίνεται και μια πλευρά της αντιφατικής άποψης των κυβερνώντων και των παραγόντων της παιδείας για την ανάγκη ύπαρξης της μουσικής σ' αυτήν. Εκεί, φαίνεται και μια πλευρά του ελλειμματικού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των Μ.Σ. Ακόμα περιμένουμε στην πράξη την «αναβάθμιση» της Κ.Ε. που εξαγγείλατε κ. υπουργέ 10 μήνες πριν. Η δράση της Κ.Ε. φαίνεται να εξαντλήθηκε σε διοικητικά-διαδικαστικά θέματα, όπως η παραλαβή μουσικών οργάνων από τα Μ.Σ. Αναθέσατε στην Κ.Ε. τη σύνταξη κάποιας έκθεσης για την καθημερινότητα και τις προοπτικές των Μ.Σ.; Δρομολογήσατε κάποια διαβούλευση μέσω της Κ.Ε. με τη βάση των Μ.Σ.; Στο σχολείο που υπηρετώ, συνεχίζεται η έλλειψη επικοινωνίας μαζί της. Τα Μ.Σ. δεν δέχθηκαν ούτε καν πρόσκληση για διατύπωση απόψεων, ακόμα και με προθεσμία 24-72 ωρών, όπως έγινε

στις περιπτώσεις της ονοματοδοσίας των σχολείων και της επιμόρφωσης των διδασκόντων. Δεν δρομολογήθηκαν ούτε τα θέματα που έχουν μικρό κόστος, όπως η σχεδίαση προγραμμάτων σπουδών και η ανάθεση συγγραφής βιβλίων. Θα ξεκαθαριστούν τελικά οι αρμοδιότητες που έχει η Κ.Ε. πάνω στο σχεδιασμό και στην καθημερινή λειτουργία των Μ.Σ.; Θα αναβαθμιστεί, θα μετονομαστεί, θα εξελιχθεί ο θεσμός της Καλλιτεχνικής Επιτροπής; Θα αντιμετωπιστεί το θέμα των Μ.Σ. σε συνάρτηση με τις άλλες βαθμίδες και τους άλλους τομείς της μουσικής παιδείας; Η «διαβούλευση» είναι στη μόδα. Θέλετε δραστήριο το δυναμικό των Μουσικών Σχολείων ή να παραμείνουμε σιωπηροί θεατές των ελλείψεών τους εξαντλώντας την «δημιουργικότητά» μας στη συμπλήρωση των [βιβλίων ύλης](#);

Η λεγόμενη αποδέσμευση του Λυκείου από το βρόγχο του εξεταστικού προς την τριτοβάθμια είναι ένα μεγάλο εγχείρημα που δεν γίνεται από τη μια μέρα στην άλλη. Ωστόσο εξαγγέλλεται στη δεύτερη τετραετία της κυβέρνησης, με ασάφεια και με χρονικό ορίζοντα τη Βουλή που θα προκύψει από τις επόμενες εκλογές. Επιπλέον, δεν φαίνεται να αγγίζει το σύνολο του προβλήματος. Η πολυδιάσπαση της γνώσης και το ζητούμενο της απομνημόνευσης εντοπίζεται και στο Γυμνάσιο και στο Δημοτικό. Πώς λοιπόν να πιστέψουμε ότι είναι προτεραιότητα για την κυβέρνηση η επένδυση στην πολύπλευρη γνώση και η απομάκρυνση από την μηχανιστική εκπαίδευση; Πώς να εφησυχάσουμε, όταν μια (πιθανή) εφαρμογή αυτού του μοντέλου στη μουσική θα είναι, αναλογικά, περισσότερο καταστροφική;

Γιατί να μην αναμορφωθεί κ. υπουργέ ριζικά το Μουσικό Σχολείο ώστε να καταστεί έτσι το Πρότυπο Σχολείο ως προς την κατεύθυνση της συνολικής αναμόρφωσης, τόσο της πρωτοβάθμιας, όσο και της δευτεροβάθμιας παιδείας;

Ο ανθρώπινος παράγοντας

Βρισκόμαστε στην περίοδο που κυριαρχεί όσο ποτέ άλλοτε ο προβληματισμός γύρω από την έκπτωση των θεσμών, τη διαφθορά στο δημόσιο και τη διαφάνεια στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών. Αναλογιζόμαστε σήμερα περισσότερο παρά ποτέ ότι οι προβληματικές νοοτροπίες δεν παραμένουν στα στεγανά των κοινωνικών ή των κομματικών χώρων, αλλά διατρέχουν οριζόντια και κάθετα την κοινωνία. Έχουμε συνηθίσει να διαβαθμίζουμε τα σκάνδαλα και την κρατική αναποτελεσματικότητα ανάλογα με το χρηματικό ύψος: τόσο το χρηματιστήριο, τόσο οι υπερτιμολογήσεις των εξοπλιστικών προγραμμάτων, τόσο το παρεμπόριο καυσίμων, τόσο η παράνομη συνταγογράφηση, τόσο η Siemens, τόσο αυτό, τόσο εκείνο... Άραγε η κατάπτωση της παιδείας αν μπορούσε ποτέ να αποτιμηθεί σε χρήματα, πού θα έφτανε; Και δεν μιλώ για περιπτώσεις όπως μια διασπάθιση στα κονδύλια της τριτοβάθμιας, αλλά για την καθημερινή, τη χρόνια υποβάθμιση της ουσίας της παιδείας που, συγκριτικά, έχει να κάνει με δυσανάλογα μικρά ποσά. Ξεκινά από τις ανάγκες των υποτιμημένων - κακοπληρωμένων δασκάλων και ολοκληρώνεται μέσα σ' ένα γραφειοκρατικό, πλαδαρό, διοικητικό-παιδαγωγικό μηχανισμό που διαμορφώνει τη νοοτροπία «να τελειώνουμε, να φεύγουμε» στο διδακτικό προσωπικό, που με τη σειρά του την

αναπαράγει μέσα στην τάξη. Κάθε γενίκευση είναι εξ ορισμού άδικη, επειδή εξισώνει ανόμοιες καταστάσεις και διαφορετικούς ανθρώπους, επειδή ρίχνει ισομερώς τα βάρη σε όλες τις πλευρές. Καταλαβαίνετε όμως, ότι εδώ μιλάμε για την κυριαρχούσα τάση σε όλες της βαθμίδες της **παιδείας**, η οποία όλο λέγεται ότι θα συγκλίνει με τον εαυτό της, όλο παραμένει όμως μια **εκπαίδευση**, συχνά χαμηλού επιπέδου, που κάνει το σχολείο ανιαρό για μαθητές και διδάσκοντες. Ο διοικητικός και παιδαγωγικός μηχανισμός, γνωστός σε όλους, είναι το κερασάκι στην τούρτα. Σαφώς και η ευθύνη γι' αυτόν δεν ανήκει μόνο στην εκάστοτε κυβέρνηση, όμως η γνωστή μάλιστα της αναξιοκρατίας, που εμφανίζεται ως κομματισμός, πελατειακό σύστημα, ρουσφετοκρατία, οικογενειοκρατία από ποιόν θα σπάσει πρώτα; Από τους πολίτες ή από τους πολιτικούς; Πώς μπορεί να υπάρξει η παιδεία που προσδιορίζεται στο σύνταγμα ως θεμελιώδης θεσμός λειτουργίας και προοπτικής της πολιτείας, του οργανωμένου κράτους, όταν η ατομική επιδίωξη κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα; Ποιος θα σπάσει το φαύλο κύκλο της ιδιώτευσης που υπάρχει σε όλη την ιεραρχική δομή ενός υπουργείου; Ποιος θα μετατοπίσει τις διαδικασίες επιλογής παιδαγωγικών και διοικητικών προϊσταμένων προς την αξιοκρατία; Ποιος θα επιληφθεί των περιπτώσεων όπου στελέχη του ΥΠΕΠΘ δεν τοποθετούν σε πρώτη προτεραιότητα τη [σωματική ακεραιότητα των μαθητών](#);

Ένας θάνατος από τροχαίο κοστίζει (σε χρήματα) στην οικονομία του κράτους ένα λίαν σεβαστό ποσό. Είναι γνωστό ότι κάθε χρόνο στην Ελλάδα χάνεται από τροχαία ατυχήματα ο πληθυσμός μιας κωμόπολης. Αν σκεφτούμε ότι η παραβίαση του κόκκινου σήματος στοιχίζει στον παραβάτη 50% φθηνότερα εφόσον πληρωθεί μέσα σε 10 μέρες, παίρνουμε μια ιδέα για το πόσο σοβαρά το κράτος λογαριάζει τη βιολογική μας ζωή. Πιστεύει κανείς ότι αντιλαμβάνεται ευκολότερα την αξία της πολιτικής μας ζωής; Πόσο κοστίζει τελικά σε χρήμα στο ελληνικό κράτος η διατήρηση ενός φαύλου εκπαιδευτικού συστήματος αντί μιας παιδείας που υπηρετεί το γενικό μορφωτικό ιδεώδες, την ολοκλήρωση του πολίτη, την επαγγελματική του κατάρτιση; Μήπως η παιδεία αποτελεί το μεγαλύτερο σκάνδαλο στη χώρα μας;

«Λυπάμαι που είμαι τόσο ωμός, αλλά διαφορετικά δεν πρόκειται να λειτουργήσει ποτέ η μηχανή. Πρέπει ο καθένας που παίρνει μια διοικητική θέση ευθύνης, να έχει συνείδηση τι αναλαμβάνει κι αν νιώθει ότι δεν μπορεί με αυστηρότητα να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτής της θέσης, να μην την αναλαμβάνει». Δεν είναι δικά μου λόγια κ. υπουργέ, αλλά δικά σας. Τα είπατε τον Ιανουάριο στην [1η ημερίδα Προϊσταμένων Γραφείων και Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης](#), αναφερόμενος στους διαφορετικούς αριθμούς κενών που δίνουν διαφορετικοί παράγοντες του υπουργείου. Το θέμα των κενών στα σχολεία είναι από τα πιο σοβαρά. Το θέμα όμως της διδακτικής επάρκειας, του παιδαγωγικού προτύπου, της γενικότερης προσωπικότητας που το κάθε διοικητικό-παιδαγωγικό στέλεχος εκπέμπει στο χώρο ευθύνης του, θα συμφωνήσετε πιστεύω μαζί μου, ότι είναι σημαντικότερο, καθώς πάνω σ' αυτό συντελείται η κύρια αποστολή της παιδείας. Αν λοιπόν είστε τόσο κατηγορηματικός στο πρώτο θέμα, τότε δεν θα έπρεπε να έχετε τουλάχιστον ανάλογη αυστηρότητα για το δεύτερο;

Μήπως το αλλοπρόσαλλο περιβάλλον της μουσικής παιδείας και οι στρεβλώσεις της έννοιας «μουσική» είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα και για το τι πρέπει να αποφεύγουμε και για το πώς θα λύσουμε κεντρικά προβλήματα; Μήπως θεσμοί όπως τα Μουσικά Σχολεία μπορούν να αποτελέσουν πιλοτικά προγράμματα αναβάθμισης της παιδείας στο σύνολό της; Μήπως εύκολα μπορεί να ξεχωρίσει η μουσική ως καλλιτεχνική, επαγγελματική διεργασία από τη μουσική ως τρόπο διαμόρφωσης του ήθους, συνειδητοποίησης των πολιτισμών και των αξιών της ζωής; Μπορεί όμως να γίνει κάτι τέτοιο όταν βασική επιδίωξη του ΥπεΠΘ είναι ο έλεγχος της ύλης, όταν η μουσική είναι εγκλωβισμένη στα καινοτόμα προγράμματα, όταν τα Μουσικά Σχολεία υπάγονται στο ΣΕΠΕΔ, όταν η μουσική αντιμετωπίζεται διδακτικά από το ΥπεΠΘ μόνον ως επαγγελματικός στόχος, όταν οι αρμόδιοι του Π.Ι. δημόσια παραδέχονται ότι τα πρώτα βιβλία μουσικής για την πρωτοβάθμια έγιναν βιαστικά για να απορροφηθούν τα προβλεπόμενα κονδύλια, όταν τίτλοι κεντρικής στόχευσης του ΥπεΠΘ, όπως το «έξυπνο σχολείο», μιλούν πρώτα για κτίρια και ύστερα για ανθρώπινο δυναμικό, όταν [σεις ο ίδιος](#) τοποθετείτε το στόχο της διαμόρφωσης του ανθρώπινου χαρακτήρα και του δημοκρατικού πολίτη ύστερα από τις δεξιότητες και την πληροφόρηση, όταν το ΥπεΠΘ αγωνιά περισσότερο για μια (επιλεκτική) σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας; Πόσο καθοριστικός είναι ο παράγοντας ανθρώπινο δυναμικό στην βεβαρημένη αυτή κατάσταση;

Είναι προφανές, το ομολογείτε κι εσείς με την αφορμή της ανακοίνωσης των κενών θέσεων στα σχολεία, ότι πρώτος παράγοντας της επιτυχίας στην παιδεία είναι η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Με δεδομένο ότι οι συνταγματικώς προσδιορισμένοι **στόχοι της παιδείας** δεν αλλοιώνονται στην πράξη, το πρώτο ζητούμενο είναι **ποιος θα τους εφαρμόσει**. Δεν ξέρω πώς σκοπεύετε να κάνετε πράξη τη δήλωσή σας προς τα στελέχη του υπουργείου, δεν ξέρω αν είστε ικανοποιημένος από τις διαδικασίες επιλογής σχολικών συμβούλων και προϊσταμένων. Δεν ξέρω επίσης αν συμεριζέσθε την πρόσφατη δήλωση της υπουργού εξωτερικών σχετικά με την απάντηση του πρωθυπουργού στην επιστολή Γκρούεφσκι: «η μη απάντηση από πλευράς μας στη διπλωματία μπορεί να εκληφθεί ως αδυναμία». Με βάση το σύνταγμα πάντως, αλλά και τον υπαλληλικό κώδικα, οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεούνται να απαντούν σε ορισμένο χρόνο στα αιτήματα των πολιτών. Νομίζω ότι η υποχρέωση αυτή με καμία συσταλτική ερμηνεία δεν περιορίζει την υποχρέωση των προϊσταμένων ενός υπουργείου να απαντούν σε ερωτήματα υφισταμένων, αντίθετα η καλή λειτουργία της υπηρεσίας εδράζεται και σ' αυτό το στοιχείο. Και όμως, στο ΥπεΠΘ, στο χώρο υπηρεσίας μου, έχω παρακολουθήσει την απόλυτη σιωπή προϊσταμένων, που δείχνουν διαθέσιμοι για συνυπευθυνότητα με διευθυντές σχολείων και μάλιστα για θέματα σοβαρά. Μήπως αυτό έχει να κάνει και με τη διαδικασία επιλογής των τελευταίων; Και αν ναι, με ποιο διακύβευμα και ως πού μπορεί να φτάσει η σιωπή; Μέχρι και της πλήρους [εικονικοποίησης](#) των σχολικών διαδικασιών; Πόση ιδιώτευση μπορεί ακόμα ν' αντέξει το δημόσιο και ιδιαίτερα ο χώρος της μουσικής; Αλλά πόση είναι και η πρωτογενής ευθύνη; Πόση αστοχία, προχειρότητα και τραγική ειρωνεία, δείχνει μια κυβέρνηση που υποστηρίζει την ιδιωτική πρωτοβουλία, όταν βαφτίζει «ιδιώτες» τους μουσικούς που αξιολογικά κρίνει ως έσχατους στην διδακτική ιεραρχία;

Το «δια ταύτα»

Ελεύθερη οικονομία και αναξιοκρατία; δεν συμβιβάζονται. Αλλά και ο φιλελευθερισμός έχει όρια. Η εκχώρηση ενός προβληματικού δημόσιου τομέα σε ιδιώτες δεν λύνει de facto τα κοινωνικά προβλήματα, ενώ υπάρχουν τομείς που δεν επιδέχονται ιδιωτικοποίησης. Με τη συνεχή εφαρμογή αυτής της λογικής βαδίζουμε σταδιακά προς ένα κράτος-ζούγκλα που θα εισπράττει και δεν θα αποδίδει, θα παρακολουθεί και δεν θα προστατεύει. Ο πολιτικός στην περίπτωση αυτή αντί να εκτελεί το προβλεπόμενο από τους θεσμούς έργο, θα υποδύεται εκδοχές του Πόντιου Πιλάτου. Σε ακόμα μακρύτερη προοπτική, η πρακτική αυτή μετατρέπει την πολιτεία σε ανώνυμη εταιρία και οδηγεί τους πολιτικούς σε αυτοκατάργηση, καθώς δεν θα έχουν τι να διαχειριστούν. Η πολιτική μπορεί να θεωρείται *η τέχνη του εφικτού*, όμως το -πραγματικά ζητούμενο- εφικτό, πόση απόσταση μπορεί να έχει από την θεωρία ως την πράξη; Είναι προφανώς προτιμότερο, η απόσταση μεταξύ λόγων και έργων να γεφυρωθεί όχι με λιγότερα λόγια αλλά με περισσότερα έργα.

Δημόσιο είναι ό,τι συμφωνούμε ως πολίτες να έχουμε κοινό και αν πράγματι το θέλουμε, οφείλουμε όλοι να το προστατεύουμε. Η παιδεία είναι μετά την ελευθερία το πρώτο ατομικό δικαίωμα του πολίτη που ανήκει σε οργανωμένη πολιτεία. Η παιδεία όμως σχετίζεται με την ελευθερία. Η έλλειψη της πρώτης οδηγεί στην απώλεια της δεύτερης. Με δεδομένη την καλή πίστη μεταξύ πολιτών-πολιτικών κ. υπουργέ, μοναδικό ζητούμενο των πολιτών από τους πολιτικούς για τα γενικά και τα σπουδαία είναι ο χρόνος επίτευξης των στόχων. Άλλωστε, το ανορθόδοξο της επικοινωνίας αυτής υπογραμμίζει τις υπηρεσιακές συμπληγάδες και τις κατεπείγουσες ανάγκες της παιδείας.

Η χρονιά που σε λίγο αρχίζει απαιτεί δύναμη και κουράγιο.

Καλή χρονιά κύριε υπουργέ!

Θεσσαλονίκη, 16-8-2008

Στέργιος Ζυγούρας
Καθηγητής στο Μ.Σ.Θ.